EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2024.11.19.
COM(2024) 530 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE

AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló 2019/125 rendelet 31. cikkében szereplő, kínzás elleni koordinációs csoport tevékenységéről és az általa folytatott konzultációkról

1. Bevezetés

Az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló, 2019. január 16-i (EU) 2019/125 rendelet[1] (a továbbiakban: rendelet) 31. cikkének (4) bekezdése szerint a Bizottság éves jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek a kínzás elleni koordinációs csoport tevékenységéről, vizsgálatairól és az általa folytatott konzultációkról. A jelentés nem sértheti természetes vagy jogi személyek üzleti érdekeit.

Ez a jelentés a kínzás elleni koordinációs csoport 2023-as tevékenységéről nyújt tájékoztatást.

2. A szabályozási keret

A rendelet célja egyrészről a halálbüntetés, másrészről a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés nem uniós országokban történő megelőzése egyes áruk kereskedelmének korlátozása révén. A rendelet az alábbiak szerint különbözteti meg az árukat:

- azon áruk, amelyek a természetüknél fogva csak visszaélésszerű felhasználásra alkalmasak, és nem képezhetik kereskedelem tárgyát (II. melléklet); valamint
- azon áruk, amelyek kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés (III. melléklet) vagy halálbüntetés (IV. melléklet) céljára, illetve egyéb jogszerű (bűnüldözési vagy terápiás) célokra is felhasználhatók.

A II., III. és IV. mellékletben felsorolt áruk kereskedelmére bizonyos korlátozások vonatkoznak. A rendelet különösen:

i. tiltja azoknak a II. mellékletben felsorolt áruknak az EU-ba történő behozatalát, onnan történő kivitelét, valamint az EU-n keresztül történő továbbítását, amelyek a halálbüntetéstől vagy a kínzástól eltérő egyéb gyakorlati felhasználásra nem alkalmasak. Tiltja az ilyen árukhoz kapcsolódó technikai segítségnyújtást, ideértve a felhasználásuk módjával kapcsolatban nyújtott képzéseket is. Tiltja továbbá az ilyen áruk nyomtatott sajtóban, az interneten, a televízióban vagy rádióban történő reklámozását, illetve az eladásra történő bemutatást vagy felkínálást kiállításon vagy kereskedelmi vásáron.

ii. a III. mellékletben felsorolt azon áruk esetében, amelyek kínzás céljára, illetve egyéb jogszerű (bűnüldözési) célokra is felhasználhatók, eseti alapon kiadandó előzetes kiviteli engedélyt tesz szükségessé. Az áruk e kategóriájához kapcsolódó technikai segítségnyújtás és brókertevékenység szintén előzetes engedélyhez kötött. A III. melléklet nem terjed ki a következőkre:

   a) a 258/2012/EU rendelet[2] hatálya alá tartozó tűzfegyverek;

[1] HL L 30., 2019.1.31., 1. o. Az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló, 2005. június 27-i 1236/2005/EK tanácsi rendelet (HL L 200., 2005.7.30., 1. o.) többször módosult, az ennek nyomán készült kodifikált szövegét pedig az (EU) 2019/125 rendelet tartalmazza.

[2] 258/2012/EU rendelet (2012. március 14.) az Egyesült Nemzeteknek a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményét kiegészítő, a tűzfegyverek, részeik, alkotóelemeik és a lőszerek tiltott gyártásáról és kereskedelméről szóló jegyzőkönyve (az ENSZ tűzfegyverekről szóló jegyzőkönyve) 10. cikkének

b) az (EU) 2021/821 rendelet[3] hatálya alá tartozó kettős felhasználású termékek; vagy
c) a 2008/944/KKBP tanácsi közös álláspont[4] szerinti feltételek hatálya alá tartozó áruk; valamint

iii. szabályozza a IV. mellékletben szereplő azon áruk kereskedelmét, amelyek (például halálos injekció formájában) halálbüntetésre, de jogszerű terápiás célokra is felhasználhatók. Különleges engedély („uniós általános exportengedély") került bevezetésre az említett áruk kivitelének ellenőrzése, valamint annak megakadályozása céljából, hogy azokat halálos injekció általi kivégzések során történő felhasználásra adják át, azonban ez nem korlátozza azok orvosi, állatgyógyászati vagy más jogszerű célból történő kereskedelmét.

3. A kínzás elleni koordinációs csoport tevékenysége

A kínzás elleni koordinációs csoportot (a továbbiakban: Csoport) az (EU) 2016/2134 európai parlamenti és tanácsi rendelet[5] alapján hozták létre a kínzás elleni rendelet alkalmazásával kapcsolatban felmerülő kérdések vizsgálatára.

A Csoport platformként szolgál a tagállami szakértők és a bizottsági szolgálatok közötti, az igazgatási gyakorlattal kapcsolatos információcsere, valamint a rendelet értelmezésével kapcsolatos kérdések, a jegyzékekben szereplő árukkal kapcsolatos technikai problémák, a rendelettel kapcsolatos fejlemények és minden más felmerülő ügy megvitatása céljára. A felhatalmazáson alapuló jogi aktusok előkészítése során a Bizottság a jogalkotás minőségének javításáról szóló 2016. április 13-i intézményközi megállapodásban[6] foglalt elveknek megfelelően konzultál a Csoporttal.

A Csoport 2023-ban két virtuális ülést tartott (április 27-én és november 23-án), hogy információkat cseréljen a rendelet alkalmazásával kapcsolatban felmerülő, az alábbiakban összefoglalt kérdésekről.

3.1 Az alap-jogiaktussal kapcsolatos fejlemények

2023-ban nem fogadtak el a rendeletet módosító, felhatalmazáson alapuló jogi aktust.

3.2 Kereskedelmi információk: adatszolgáltatás

A Bizottság ismertette a rendelet 26. cikkének (3) bekezdésében említett éves jelentés jelenlegi állását. A Bizottság bemutatott egy új funkciót, amelynek keretében a tagállami hatóságokat felkérik, hogy a jelentéstételhez szükséges adatokat közvetlenül a DUes-

végrehajtásáról, valamint a tűzfegyverek, tűzfegyverdarabok, alkotóelemeik és lőszereik kiviteli engedélyezési, behozatali és tranzit szabályainak létrehozásáról (HL L 94., 2012.3.30., 1. o.).

[3] (EU) 2021/821 rendelet (2021. május 20.) a kettős felhasználású termékek kivitelére, az azokkal végzett brókertevékenységre, az azokkal kapcsolatos technikai segítségnyújtásra, valamint azok tranzitjára és transzferjére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer kialakításáról (átdolgozás) (HL L 206., 2021.6.11., 1. o.).

[4] A Tanács 2008/944/KKBP közös álláspontja a katonai technológia és felszerelések kivitelének ellenőrzésére vonatkozó közös szabályok meghatározásáról (HL L 335., 2008.12.13., 99. o.).

[5] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/2134 rendelete (2016. november 23.) az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló 1236/2005/EK tanácsi rendelet módosításáról (HL L 338., 2016.12.13., 1. o.).

[6] HL L 123., 2016.5.12., 1. o.

könyvtárba töltsék fel, a kínzás elleni rendelethez kapcsolódó modul keretében. Ennek célja, hogy egyszerűsítse és megkönnyítse az adatösszesítést valamennyi tagállam tekintetében. Az összegyűjtött információk közé tartozik különösen az áru típusa, az export rendeltetési helye és a végfelhasználás. Ezeket az elemeket a Bizottság éves jelentése is tartalmazza. A Bizottság továbbá a fent említett jelentés elfogadását[7] követően tájékoztatást nyújtott az abban szereplő kereskedelmi adatokról is.

[7] COM(2023) 689 final, 2023.11.8., valamint a helyesbített 1–11. melléklet (C (2024) 2491 final, 2024.4.10.).

3.3 A Bizottság informális szakértői csoportja

A Bizottság folytatta a Csoport tájékoztatását a felülvizsgálati jelentésének[8] következtetéseivel összhangban létrehozott informális szakértői csoport tevékenységeiről. Az informális csoport különböző nézőpontokat fog össze (pl. érdekérvényesítés, bűnüldözés, kutatás, vámügy). Az informális csoport szigorúan tanácsadói minőségben működik, és kiegészíti a kínzás elleni koordinációs csoport tevékenységét.

2023 folyamán a Csoport tájékoztatást kapott a rendelet megerősítésével kapcsolatos, az informális szakértői csoportban folytatott tanácskozásokról. Az informális szakértői csoport értékelte a technológiai fejlődést és az új termékeket, valamint a rendfenntartási gyakorlatok során használt egyes bűnüldözési eszközök használatát, ideértve a mozgási szabadságot nem korlátozó esetekben, például békés célú gyülekezések során használt termékeket is.

A rendelet megerősítése érdekében és a Bizottság 2020. évi felülvizsgálati jelentésének következtetéseivel összhangban az informális szakértői csoport mérlegelte egyes áruknak az egyik kategóriából (III. melléklet) egy másikba (II. melléklet) történő áthelyezését, valamint egyes olyan új áruk felvételét, amelyek jelenleg a rendelet egyik mellékletében sem szerepelnek. Az informális szakértői csoport biztonsági ágazati szakértői megállapították, hogy a bűnüldözésben vagy fogva tartás során használt áruk vizsgálatakor alapvetően azt kell figyelembe venni, hogy azok „szükségesek-e”, és ha igen, kialakításuk kellően humánus-e.

Ami a halálos injekciókhoz felhasználható gyógyszerek ellenőrzését illeti, ezen ellenőrzések hatékonysága szempontjából kulcsfontosságú volt az iparággal való partnerség, valamint annak önszabályozási protokolljai, amelyek hasznosnak bizonyultak az uniós gyógyszerek kivégzések során történő felhasználásának megelőzése tekintetében.

Felmerült továbbá olyan elképzelés is, amely általános tilalmat vezetne be a kínzás vagy bántalmazás elősegítésében felhasználható bűnüldözési eszközökkel való visszaéléssel kapcsolatos képzésekre. Az informális csoport megbeszélései alapul szolgáltak a felhatalmazáson alapuló jogi aktusra irányuló, a Bizottság által a Csoport[9] elé terjesztett javaslattervezethez.

3.4 Kínzásmentes kereskedelem

A Bizottság tájékoztatta a Csoportot az ENSZ kínzással foglalkozó különleges előadójának, Alice Edwardsnak „a bűnüldöző szervek és más hatóságok által használt, kínzásra és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód megvalósulására vagy büntetésre alkalmas fegyverek, felszerelések és eszközök globális kereskedelméről” szóló, 2023. augusztus 24-én kiadott éves tematikus jelentésének tartalmáról.

A jelentésben a különleges ENSZ-előadó éves áttekintést nyújt a kínzással kapcsolatos tendenciákról és fejleményekről; a jelentésben emellett szerepel egy tematikus tanulmány a bűnüldöző szervek és más hatóságok által használt olyan fegyverek, felszerelések és eszközök globális kereskedelméről, amelyeket kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés céljából felhasználhatók.

[8] COM(2020) 343 final, 2020.7.30.
[9] A Csoport szakértőivel való egyeztetés folyamatban van.

A Bizottság megjegyezte, hogy ez a jelentés releváns az uniós rendelet esetleges megerősítésével összefüggésben.

A jelentés továbbá felsorolja azokat a termékeket, amelyeket eredendően kegyetlennek, embertelennek vagy megalázónak tekintenek, és amelyeket ezért be kell tiltani (20 különböző típusú eszköz/fegyver nem kimerítő felsorolása). Ezt követően ajánlást tesz olyan árukat tartalmazó jegyzék létrehozására, amelyeket nemzeti és nemzetközi szinten kellene szabályozni. Bár e termékek felhasználása jogszerű, alkalmazásuk során előfordulhat kínzás céljából történő visszaélés, és ezért megfelelő szintű felügyeletet igényelnek.

A jelentés ajánlással zárul, mely szerint „ki kell dolgozni egy nemzetközi eszközt, amely kiegészíti és megerősíti a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmára és megelőzésére vonatkozó meglévő kötelezettségeket”.

A Bizottság emellett tájékoztatta a Csoportot arról, hogy több mint harminc, különböző régiókból származó civil szervezet támogatja a kínzásmentes kereskedelem érdekében jelenleg tett erőfeszítéseket. Ezek a szervezetek együttes erővel szorgalmazzák olyan nemzetközi szerződés létrejöttét, amely ellenőrzi azoknak a kínzóeszközöknek a kereskedelmét, amelyeket békés célú tüntetések elleni fellépések, valamint fogvatartottak bántalmazása során használnak világszerte. Egy 2023 januárjában Londonban aláírt nyilatkozatban emberi jogi nem kormányzati szervezetek felszólítottak egy olyan szerződés megkötésére, amely megtiltja az eredendően visszaélésszerű eszközök gyártását és kereskedelmét, valamint a szokványosabb bűnüldözési eszközök kereskedelmére vonatkozóan emberi jogokon alapuló ellenőrzések bevezetését indítványozza.

3.5 A Bizottság felülvizsgálati jelentésének nyomán tett intézkedések: az (EU) 2019/125 rendelet megerősítése

A Bizottság ismertette a Csoporttal a felhatalmazáson alapuló jogi aktusra irányuló javaslat tervezetét, amelyet ezt követően visszajelzés céljából megosztott a Csoport szakértőivel. Az (EU) 2019/125 rendelet megerősítését célzó javaslattervezet a Bizottság 2020. évi felülvizsgálati jelentésére, az informális szakértői csoport munkájára, valamint az ENSZ kínzással foglalkozó különleges előadójának jelentéseire épül. A Bizottság kiemelte az ENSZ kínzás elleni küzdelemmel foglalkozó különleges előadója, Dr. Alice Jill Edwards 2023. októberi jelentését, amelyben 20, természeténél fogva visszaélésszerű bűnüldözési eszköztípust azonosított, amelyeket be kell tiltani, valamint további 17 olyan bűnüldözési eszköztípust, amelyek alkalmazása jogszerű lehet, ugyanakkor felhasználhatók kínzás céljára, és amelyek kereskedelmét szigorúan ellenőrizni kell. A Bizottság hangsúlyozta, hogy javaslattervezete a jogszerűség, a szükségesség és az arányosság elvét szem előtt tartva készült, és hogy konzultálni fog a kínzás elleni koordinációs csoporttal.